

Received / Makale Geliş Tarihi 04.10.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 30.11.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(101), 3164-3177

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10256788

Turgay Ekici

<https://orcid.org/0000-0001-8290-0739>
Milli Eğitim Bakanlığı, Kastamonu / TÜRKİYE
ROR Id:

Prof. Dr. Kutay Oktay

<https://orcid.org/0000-0003-0552-0913>
Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi Kastamonu / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/015scty35>

Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Meslek Alanı Kalfalık/Ustalık Beceri Sınavlarının Geliştirilmesine Yönelik Öneriler¹

Suggestions for the Development of Journeyman/Master Skill Exams in the Accommodation and Travel Services Professional Field

ÖZET

Türkiye’de son yıllarda mesleki eğitime verilen önem ve istihdama dayalı planlamalar, bireylerin mesleki sertifika edinme niyetlerini olumlu etkilemektedir. Mesleki eğitim kapsamındaki bu sertifikalar bireylerin teorik bilgilerine ve pratik becerilerine katkı sağlamaktadır. Mesleki Eğitim Merkezleri aracılığıyla uygulanan kalfalık/ustalık sertifika programlarında kursiyerlere teorik sınavlar sonrası beceri sınavı yapılmaktadır. Kursiyerler meslek alanlarına ait dallarda bu sistem ile sırasıyla kalfalık ve ustalık belgesi alabilmektedirler. Bu çalışma da Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanına ait dallarda yapılan beceri sınavlarını incelemiştir. Kalfalık ve ustalık mesleki sertifika programlarında yapılan uygulamalı olarak gerçekleştirilen beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Araştırma evreni Kastamonu il bazında ilgili meslek alanında beceri sınavlarında görev yapan ilgili meslek öğretmenleridir. Araştırma örneklemini ise ilde görev yapan 5 meslek öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma nitel bir çalışma olup görüşme tekniği uygulanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden yararlanılmış, katılımcı öğretmenlere 3 sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Çalışmanın öncelikle Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanı dallarında yapılan kalfalık ve ustalık beceri sınavlarının kalitesine katkı sağlayacağı ve konuyla alakalı Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak değişikliklere ve yeniliklere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde kalfalık ve ustalık sertifika programlarında uygulanan beceri sınavları ile ilgili bütün meslek alanları dâhil herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu bakımdan araştırmanın hem alanyazına hem de ileride yapılacak benzer çalışmalara veri kaynağı oluşturması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Kalfalık/Ustalık Sertifika Programları, Beceri Sınavları.

ABSTRACT

The importance given to vocational education and employment-based plans in Turkey in recent years positively affects individuals' intentions to obtain a vocational certificate. These certificates within the scope of vocational education contribute to the theoretical knowledge and practical skills of individuals. In journeyman/master certificate programs implemented through Vocational Training Centers, trainees are given a skill exam after the theoretical exams. With this system, trainees can obtain journeyman and mastership certificates in their professional fields, respectively. In this study, skill exams in the branches of Accommodation and Travel Services were examined. It is aimed to present suggestions for the development of practical skill exams in journeyman and master vocational certificate programs. The research population is the relevant vocational teachers who work in skill exams in the relevant profession field on a provincial basis in Kastamonu. The research sample consists of 5 vocational teachers working in the province. The research is a qualitative study and interview technique was applied. Descriptive analysis method was used to analyze the data, and an interview form consisting of 3 questions was applied to the participating teachers. It is thought that the study will primarily contribute to the quality of the journeyman and master skill exams held in the professions of Accommodation and Travel Services and will contribute to the changes and innovations to be made by the General Directorate of Vocational and Technical Education under the Ministry of National Education. When the literature was examined, it was seen that there was no study on the skill exams applied in journeyman and master certificate programs, including all professional fields. In this regard, it is envisaged that the research will constitute a data source for both the literature and similar studies to be conducted in the future.

Keywords: Vocational Education, Accommodation and Travel Services, Journeyman/Master Certificate Programs, Skill Exams.

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Kutay OKTAY danışmanlığında 16.06.2023 tarihinde birinci yazar tarafından savunulmuş ve oy birliği ile onaylanmış 807603 numaralı ‘Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Meslek Alanı Kalfalık/Ustalık Beceri Sınavlarının Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler’ başlıklı yüksek lisans tez çalışması ışığında hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

Dünya genelinde turizm eğitime bakıldığında önemli görülen durumun, turizmin sektöründe verilen mesleki pratik eğitimidir. İşleyişi bakımından mesleki eğitim, toplum içerisindeki bireylerin meslek sahibi olabilmeleri ve mesleğinin gerektirdiği bilgi, becerilere sahip olarak, çalışanları kalifiyeli hale getirmesinin yanında mesleki gelişimlerine doğrudan etki etme süreci olarak tanımlanmaktadır (Aymanıkuy ve Aymanıkuy, 2002:29). Mesleki turizm eğitimi, kişilerin uygulamalı olarak yapılan eğitim faaliyetleriyle bilgi düzeylerini ve becerilerini artırmak gerekmektedir. Turizm sektörünün kendine has dinamikliğinden dolayı verilecek eğitiminde kesinlikle uygulama esaslı bir sistem içerisinde olması gerekmektedir (Hacıoğlu vd. 2008:15).

Turizm sektöründeki tesis yatırımlarının ve rakiplerin sürekli artmasında, hizmet kalitesini korumanın yollarından en önemlisi de kalifiyeli, mesleki olarak kendini geliştirmiş insan gücüdür. Sektördeki bu insan gücünün de oluşturulması için etkin bir turizm eğitim ve öğretimiyle ilgili mesleki okullarda eğitim almış veya turizm alan ve dallarında mesleki eğitimlerini tamamlamış vasıflı kişilerin sektörde çalışmasıyla sağlanabilir (Ünlüöner, 2000:218). Bu bağlamda mesleki anlamda verilen turizm eğitimlerinin nitelikli ve sektörün dinamik yapısına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Türkiye’de mesleki turizm eğitimlerinin belirlenen durumlardan dolayı gerekli olduğu belirtilmiştir.

- Turistlerin sektörden bekledikleri hizmet kalitesini yüksek olması; Mesleki olarak gerekli yetkinliğe ulaşmış insan gücü, turizm sektöründeki faaliyetlerde emek sarf eden personeller için değer kazandıran bir durumdur. Sektörde eğitilmiş insanların çoğunluğu, turistlerin bekledikleri seviyede hizmet almalarında etkili olacaktır.
- Sektördeki yüksek rekabet; Rekabet ortamının fazla olduğu turizm sektöründe uluslararası standartlara uygun ve nitelikli turistik ürün ve hizmet sunmak için maddi imkânlar ve doğru yatırımların yanında, mesleğinde yetkinliğe ulaşmış personeller ile çalışılması doğru olacaktır. Mesleki yeterliliğe sahip personellerin yetiştirilmesi ve piyasada işgücü olarak bulunması ise, ancak nitelikli pratik eğitimin önemsendiği turizm eğitimleri ile sağlanabilir.
- Turizmde emek-yoğun olma durumu; Turizm sektörü içerisindeki işletmeler açısından üretilen ve satışa sunulan ürünlerin yoğun bir emeğe dayalı olması, işletmelerde bu emeği veren personellerin mesleki alanlarında ustalaşmış olmaları gerekmektedir. İşletmelerin çeşitli departmanlarında çalışanların bu duruma katkısı haliyle mesleki alanlarında aldıkları eğitim faaliyetleri ile doğru orantılıdır (Pelit ve Güçer, 2006:143).

Mesleki sertifika veren turizm eğitiminde amaç; hizmet odaklı işleyen ve doğrudan emek sarf edilen bu sektörde, iş verimliliğinin artırılması, çalışanların insani değerlerini ve iş ahlakını geliştirmek, personeller arasında yetki ve sorumluluk bakımından dengeli bir çalışma ortamı oluşturmaktır. Yine bu eğitimlerle sektör içerisinde hizmet veren personellerin, karşılaşabilecek durumları çözüme kavuşturabilecek ve olayların sonuçlarına göre kontrolü sağlayabilecek mesleki anlamda kişilere bilgi, beceriler kazandırmaktır (Kızılırmak, 2012:4).

1.1. Araştırma Önemi ve Amacı

Türkiye’de mesleki sertifika faaliyetleri MEB’na bağlı MESEM kurumları tarafından uygulanmaktadır. MTEGM tarafından belirlenen meslek alanlarından olan Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanı turizm sektöründeki meslek gruplarının çoğunu içerisinde barındırmaktadır. Kalfalık ve ustalık mesleki sertifika programlarında kursiyerlere uygulanan ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinden en önemlisi olan ve uygulamalı olarak gerçekleştirilen beceri sınavlarıdır. Sertifika programlarında uygulanan bu sınavların uygulanmasında çeşitli sebeplerden dolayı sorunlar yaşanabilmektedir. Sertifika programına başvuran adayların belgelendirme sisteminde en önemli ölçme ve değerlendirme kısmı olan beceri sınavlarının yapılmasında ve işleyişinde bazı aksaklıklar yaşanabilmektedir. Çalışmada sadece Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanına ait dallarda yapılan uygulamalı beceri sınavları incelenirse de yaşanan sorunların tespiti ve problemlere verilen çözüm önerileri de belirlenen konuların özelliğine göre diğer meslek alanlarında uygulanan sınavlar için de genellenebilir olma özelliği taşımaktadır. Nitekim kalfalık/ustalık sertifika programlarındaki bu sınavların uygulama süreci bütün meslek dallarında uygulamada birliğin yaşanması ve objektif açıdan değerlendirilmesi açısından aynı şekilde yapılmaktadır.

Araştırmanın yapıldığı Kastamonu ilindeki turizm potansiyelinin yeni turizm çeşitlerinin yaygınlaşması ile gelen turistlerin sayısında artışla beraber sektörde faaliyet gösteren özellikle konaklama işletmeleri ve bu alandaki işletmelerin gelirlerine olumlu katkılar sağlamaktadır. Bu işletmelerden hizmet alan konukların

beklentilerine karşılayacak düzeyde ürün ve hizmetlerin üretilmesi için KSH meslek alanı içerisinde çalışan personellerinde mesleki eğitimlerini tamamlamış ve kalifiye elaman olarak bu işletmelerde çalışması bu beklentilerin karşılanmasında önemli görülmektedir. Nitekim il genelinde meslek alanında faaliyet gösteren konaklama işletmeleri ve diğer işletmeler, kurumlarda çalışan personellerin mesleki turizm eğitimi bakımından eksikliklerini gidermeleri açısından kalfalık/ustalık sertifika eğitimleri önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Bu kapsamda mesleki sertifika programları ilgili meslek alanında çalışanların teorik ve uygulamalı beceri sınavları ile mesleki yeterliliklerini artırması dolayısıyla bireysel olarak mesleki yetkinlikleri ve becerilerini yükseltmelerinde kullanabilecekleri bir eğitim etkinlikleri ve ölçme ve değerlendirme faaliyetleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Yapılan çalışma ile beceri sınavlarının yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerilerin sunulması MEB bağlı ilgili kurumlara iletilmesi bu problemlerin çözülmesinde önemli etken olması öngörülmektedir. Beceri sınavlarının araştırılan ilgili meslek alanı üzerinden yapılan bu değerlendirme ve önerilerin sertifika programlarında uygulanan bu faaliyetleri de içerisinde kapsayacak şekilde genellemek mümkün olmaktadır. Kalfalık ve ustalık sertifikalarında uygulanan beceri sınavlarının güvenilirliği ve geçerliliği bireylerin mesleki bilgi ve becerilerinin ölçülmesinde önemli görülmektedir. Bu sınavların istedik şekilde yapılabilmesi meslek gruplarında çalışanların tam anlamıyla yeterliliklerinin ölçülmesinde önemli bir faaliyet olarak görülmektedir. Sonuç olarak kalfalık/ustalık sertifika programında uygulanan beceri sınavlarının niteliği ve kalitesi ne kadar yüksek olursa ilgili meslek alanında bu eğitim programına katılan bireylerin mesleki yeterlilikleri ve yetkinlikleri en iyi şekilde ölçülmesi ve değerlendirilmesi sağlanmış olacaktır. Kalfalık/ustalık beceri sınavlarının istedik ve kaliteli bir şekilde yapılması durumunda özellikle Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanına ait çalışma hayatında verilen hizmetlerin kalitesine ve bu meslek grubu içerisinde çalışanların niteliğine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın öncelikli amacı Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanı/dalları kalfalık/ustalık beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktır. Araştırma amacına uygun olarak KSH meslek alanına ait dallarda yapılan beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik öneriler için bu sınavlarda görev alan KSH meslek öğretmenlerinin aşağıdaki amaçlara uygun olarak görüşleri alınmıştır.

- Kalfalık/ustalık beceri sınavlarında yaşanan sıkıntıların ve olumsuzlukların giderilmesine yönelik önerilerine başvurmak,
- Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanına ait dallarda yapılan kalfalık/ustalık beceri sınavlarında uygulanan beceri değerlendirme kriterlerinin geliştirilmesine yönelik önerilerine başvurmak,
- Sertifika programlarında uygulanan beceri sınavları hakkında genel anlamda geliştirilmesi, düzenlenmesi veya yenilenmesi gereken konular hakkında önerilerini almak.

Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanındaki beceri sınavlarının geliştirilmesi yönelik öneriler oluşturularak MEB'na bağlı ilgili kurumlara ve birimlere ulaşmasıdır. Bu bağlamda araştırma konusu olan KSH meslek alanı/dalları beceri sınavlarının ölçme ve değerlendirme açısından kalitesinin artırılmasında, yapılan çalışmanın önemli veri kaynağı olacağı ve ortaya çıkan önerilerinde ilgili meslek alanındaki bu sınavlar hakkında MEB bağlı MTEGM'nün ilgili birimleri tarafından yapılacak yenilikler güncellemeler ve değişikliklere katkı vermesi bununla birlikte konu özelinde veri kaynağı oluşturması düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Oluşturulan bu bölüm içerisinde yaygın turizm eğitimi, mesleki eğitim kavramları, ayrıca araştırma konusunu ilgilendiren mesleki eğitim merkezleri, sertifika programları (kalfalık ve ustalık), sertifika programlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme faaliyetleri hakkında alanyazın sunulmuştur. Son olarak araştırma konusu olan beceri sınavları hakkında ve ilgili meslek alanı olan Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanı hakkında kavramsal çerçeve sunulmuştur.

2.1. Yaygın Turizm Eğitimi

Yaygın turizm eğitim etkinlikleri ile turizm sektörü içerisindeki faaliyet gösteren işletmelerdeki personellere mesleki dallarına özgü eğitimler ile onlara bilgiler ve becerilerin kazandırılması mesleki yetkinliklerinin artırılmasına yönelik sürdürülen eğitimlerdir (Bozok, 1992:44) Yaygın turizm kapsamında verilen eğitimlere bakıldığı zaman özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslar ve bilgilendirme amaçlı seminerler ve Milli Eğitim Bakanlığı'na tarafından yaygın eğitim kurumlarının yürüttüğü kişilerin isteklerine üzerine verilen kurslar ve turizm sektöründeki mesleki dallara göre verilen kalfalık ve ustalık gibi sertifika programları bulunmaktadır (Bezirci, 1996). Toplumdaki bireylerin

turizmde farkındalıklarını sağlamak, doğal güzellikleri, tarihi alanlarının ve kültürel varlıklarının sürdürülebilir turizm ilke ve amaçlarına uygun olarak turizm açısından değerlendirilmesine katkı vermek amacıyla turizmde faaliyet gösteren meslek kurum ve kuruluşları ile ilgili bireylerin talepleri ve önerilerine de dikkate alınarak mesleki sertifika eğitim programları, bilgilendirici seminerler, çeşitli toplantı ve etkinlikler düzenlenmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

2.2. Mesleki Eğitim

Mesleki eğitim genel olarak tüm sektörlerde verilen örgün veya yaygın olarak yürütülen mesleki ve teknik eğitimlerin planlanması, geliştirilmesi ve uygulama etkinliklerinin organize edilerek oluşturulan öğretim faaliyetlerinin tamamından oluştuğu söylenebilir (Atay ve Yıldırım 2008:395). Mesleki eğitime katılan kişilerin mesleklerinde yetkinliğe ulaştıran ve yaşamları içerisinde devam eden öğrenme programlarını kapsamaktadır. Mesleki eğitim genellikle bu alanda eğitim veren örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yapılmakta ancak son dönemlerde işyerleri içerisinde yapılan beceri eğitimleri ve mesai dışında da verilen mesleki kurs vb. eğitimleri de kapsadığı görülmektedir (Gümüsoğlu, vd. 2010).

Mesleki eğitimin esas amacı ülkede yaşayan vatandaşların istihdam bakımından gereksinimlerini ve isteklerini uygun hale getirmektir (Amoor, 2011). Mesleki ve teknik eğitim gören bireylerin sorumluluk alan ve bireysel ilgi ve yeteneklerine uygun olarak mesleki eğitimin yanı sıra genel kültür bilgileri de verilerek yükseköğrenime ve çalışma hayatına hazırlanması planlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2023a).

2.3. Mesleki Eğitim Merkezi Kurumları

MESEM'ler bireylere mesleki anlamda destek olarak çıraklıktan başlayarak onların mesleklerinde belgelendirilmesi ve herhangi bir sektörde yetkin olarak çalışabilecek işgücü piyasasındaki eleman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla MTEGM bünyesinde faaliyetlerini sürdüren resmi eğitim-öğretim kurumlarıdır. Ayrıca bu merkezlerde kursiyerlere mesleki dallara göre sırasıyla kalfalık eğitimleri, ustalık eğitimleri ve usta öğreticilik eğitimleri yoluyla sertifika programları düzenleyen kurumlar olarak bilinmektedir (MEB, 2023b). MESEM'ler genel anlamda sanayi işyerlerinin toplandığı yerlerde yoğunlukla bulunmaktadır. Ancak son yıllarda bu kurumlar özellikle organize sanayi bölgeleri ve şehir merkezlerinde eğitim alan çırak sayısına bağlı olarak hızla artmaktadır. Kurumların fiziki yapıları ve eğitim ortamlarının eksik olduğu veya bireysel olarak açılmadığı durumlarda ise meslek liselerinin içine bağlı olarak kurularak faaliyetlerini sürdürmektedir. Şehir merkezlerinin tamamında ve birçok ilçede bulunan bu kurumlar bölgedeki kayıtlı çırak sayısı ve kalfalık, ustalık gibi sertifika eğitimlerinin fazlalığına göre sayıları artmaktadır (Alkan vd. 2001:17).

Mesleki eğitim merkezi kurumlarının faaliyetleri ve görevleri yasal olarak 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu içerisinde belirlenmiştir. MESEM'lere kayıt yaptıran çırak öğrencilere örgün olarak eğitimler verilmekte ve işbaşı eğitimleri ile mesleki becerileri desteklenmektedir. Ayrıca toplumdaki çalışan veya çalışmak isteyen bireylerin taleplerine göre mesleki sertifika programları yoluyla kalfalık, ustalık, usta öğreticilik gibi eğitim faaliyetleri ile bireylerin mesleki belgelendirme işlemleri yapılmaktadır (MEB, 2023c). Bu kurumlar bütün illerde ve büyük ilçelerinde, eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında kişilerin mesleki becerilerini artırarak onları istihdama yönlendirmek ve toplumda gereksinim duydukları diğer bilgileri kazandırmaya yönelik eğitim vermek amacıyla oluşturulmuştur.

MESEM'lerinde sürdürülen eğitim programları ile kursiyerler aldıkları mesleki eğitimler sonunda sertifika elde ederek mesleğinde kalifiyeli olduklarını kanıtlamış olurlar. Bireyler bu sistemle öncelikle kalfalık sertifikası almaktadırlar. Bu sürede çalışmaya devam ettiklerinde ise aynı kuruma başvurduklarında teorik sınavlar ve uygulamalı beceri sınavlarında başarı oldukları takdirde ustalık sertifikası elde etmektedirler. Bu sayede çalışanlar bireysel olarak işletme açabilme hakkına sahip olabilmektedirler. Bireyler kendileri işyerlerinde çalıştıkları sürede yine usta öğreticilik belgesiyle mesleki bilgi ve becerilerini diğer kişilere aktarabilir başka bir tabirle işletmesinde elemanlar yetiştirme imkânı bulurlar (Kâhya, 2015).

2.4. Mesleki Eğitim Merkezi Sertifika Programları

Mesleki eğitim merkezleri tarafından düzenlenen sertifika eğitim programları belirlenen alanlara ait mesleki dallarda özellikle çalışan bireylerin veya seçtikleri meslek dalında çalışmak isteyenlerin isteklerine göre uygulanmaktadır. Mesleki sertifikalar çıraklık, kalfalık ve ustalık olarak kişinin mesleki tecrübesi, bilgisi ve becerileri gibi kavramlar dikkate alınarak geçmişten günümüze kadar bu adlarla sınıflandırılmıştır. Çıraklık eğitimi günümüzde örgün eğitim sistemine geçtiğinden öğrenciler eğitimleri

devam ederken sırasıyla kalfalık ardından ustalık belgelerini belirlenen koşullar ve sınavlarda başarı sağladıklarında elde etmiş olmaktadır.

Kalfalık ve ustalık sertifikaları ilgili kurum olan MESEM tarafından düzenlenen teorik ve uygulamalı beceri sınavlarında başarılı olan kuruma kayıtlı öğrenci veya seçtiği meslek alanına ait dalda çalışan veya çalışmak isteyen kursiyerlere verilmektedir. Çıraklık eğitiminden farklı olarak bu merkezlerdeki kurumlarda örgün olarak eğitim almayan ancak yaygın eğitim kapsamında hayat boyu öğrenme sistemine uygun olarak mesleklerinde kalifiyeli hale gelmiş bireyler herhangi bir eğitim veya kurs gibi eğitim faaliyetlerine katılmadan öncelikle kalfalık belgesinden başlayarak sonrasında ustalık belgesi alabilmektedirler. Kursiyerler sertifika programları için belirlenen teorik ve beceri sınavlarına MESEM aracılığıyla başvurabilmektedirler. Mesem kurumları tarafından mesleklerinde çalışan bireylere verilen mesleki sertifikalar olan kalfalık ve ustalık belgeleri düzenlenen iki farklı sınav sistemi ile verilmektedir. İlk sınav kayıt oldukları mesleki dal derslerinden sorumlu oldukları e-sınav yoluyla yapılan ve 50 sorudan oluşan teorik sınavdır. İkinci sınav ise araştırma konusu da olan mesleki dallarda önceki öğrenmelerin tespitine yönelik yapılan uygulamalı beceri sınavıdır.

2.4.1. Kalfalık Belgesi

Mesleki bir terim olarak kullanılan kalfa; herhangi bir alandaki meslek dalında yapılması gereken iş ve işlemleri yapabilen bu meslekteki gerekli bilgi ve becerileri elde etmiş ve mesleğini icra ederken aynı meslekteki bir ustanın tecrübelerinden yararlanarak o meslekteki yeterlilikleri standart düzeyde uygulayabilen kişileri belirtmektedir (Mesleki Eğitim Kanunu, 2023). Mesleki açıdan kalfalık sertifikasını edinmiş bir çalışanın mesleğini yapabilmesi açısından gerekli yetkinlikte olduğunu ispatlayan bir belge durumundadır. MESEM kurumları tarafından düzenlenen kalfalık sertifikasına sahip olabilmek için kuruma kayıt işlemi sonrası meslek dalına göre belirlenen teorik ve uygulamaya yönelik eğitimlerin alındıktan sonra da kalfalık beceri sınavında başarılı olunması gerekmektedir.

Kalfalık sertifikasını ilgili meslek dalında çalışmış ve mesleklerinde tecrübeye sahip kişilerin bu durumlarını (sigorta dökümlerini) belgelendirdikten sonra kalfalık sınavlarına doğrudan girmeye hak kazanmaktadır. Mesleklerinde yeni işe başlamış fazla tecrübeye sahip olmayan bireyler ise belirli bir süre verilen eğitimleri aldıktan sonra kalfalık sınavlarına girme hakkına sahip olabilmektedir. Bireylerin Mesem'lere kalfalık sertifikası için başvurusunda belirlenen şartlara uymaları halinde ve belirtilen belgelerini kuruma ibraz ettiklerinde seçtikleri alana ait mesleki daldaki önce teorik daha sonra da uygulamalı beceri kalfalık sınavlarına girebilmektedirler (MTEGM, 2023a).

2.4.2. Ustalık Belgesi

Mesleğinde usta olarak nitelendirilen kişiler, mesleklerinin icrasında gerekli olan bilgi, becerileri sağlamış ve bu özelliklerini her türlü üretim safhasında ve iş yaşamı içerisinde belirlenen standartlar düzeyinde uygulayabilen kişilerdir. Herhangi bir meslek dalındaki usta üretim faaliyetlerini planlayan ve koordine eden, iş ile ilgili karşılaşılan sorunları çözüme ulaştıran, fikirlerini farklı yöntemler ile açıklayabilen ve üretimin veya hizmetlerin sağlanmasında gerekli olan hesaplamaları yapabilen kişileri belirtmektedir (MEK, 2023). Son yıllarda çalışma hayatını ilgilendiren yasal düzenlemeler ile birlikte ustalık sertifikasının önemi artmıştır. Belirlenen meslek alanlarında çalışacaklar için tecrübe sahibi olmalarının zorunluluk gerektirdiği meslek gruplarında kişiden ustalık belgesi istenmektedir. Ustalık belgesinin en önemli avantajlarından biri de MYK tarafından verilen mesleki yeterlilik belgesinin yerine geçmesidir. Ayrıca kişilerden meslek alanlarında bağımsız olarak işyeri açabilmek için ustalık belgesi zorunlu tutulmuştur (MTEGM, 2023b).

Mesleki eğitim merkezleri tarafından düzenlenen ustalık sertifikasına sahip olabilmek için öncelikle kişinin aynı meslek dalından kalfalık sertifikasına sahip olması gerekmektedir. Ustalık sertifika programdaki süreçler kalfalık belgeleriyle benzerlik göstermektedir. Kişiler öncelikle mesleki alanlarına özel hazırlanan teorik sınavlar sonrası uygulamalı olarak yapılan beceri sınavlarına girdiklerinde başarılı olurlar ise ustalık sertifikasına sahip olabilmektedirler (MTEGM, 2023c). Kişilerin ustalık belgesi için başvurduklarını belirlenen şartları ve evrakları kurumlarına belgelendirmeleri halinde belirlenen mesleki dallarda ustalık sınavları için başvuru yapabilmektedir. Kursiyerler istenilen belgeleri verdikleri Mesem kurumları tarafından teorik ve beceri sınavları için gerekli bilgilendirmeler yapılmaktadır.

2.5. Sertifika Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Faaliyetleri

Mesleki Eğitim Merkezlerine mesleki sertifika için başvuran kişiler belirlenen sınavlardan başarılı oldukları takdirde bu belgeler verilmektedir. Sertifika programları olan Kalfalık ve Ustalık belgeleri için

uygulanan sınav sistemi aynı olarak planlanmıştır. Bu sertifikalar için kişiler istedikleri sertifika türünü almak için ilgili kurumda başvuru kayıtları yapıldıktan sonra ölçme ve değerlendirme faaliyetleri olarak öncelikle belirlenen sınav takvimlerine göre elektronik sınav sistemi ile teorik sınavlara girmeleri gerekmektedir. Daha sonra mesleki dallarına göre yapılan beceri sınavlarına girmeleri gerekmektedir. Uygulanan bu sınavlarda aldıkları notların belirlenen başarı ortalamasını yakaladıklarında sertifika almaya hak kazanmaktadırlar. Kalfalık ve ustalık belgeleri alabilmek için öncelikle teorik sınava girmek ve meslek dalında yapılan beceri sınav uygulamasından en düşük 50 puan almak koşuluyla girdikleri teorik sınavın yüzde 40'ı ve beceri sınavında yüzde 60'ının toplamı eğer 50 puan ve üzerinde olması durumunda başarılı sayılarak belge almaya hak kazanırlar (MEB, 2023d).

2.5.1. Kalfalık, Ustalık Beceri Sınavları

Kalfalık ve ustalık sertifika programlarında uygulanan ölçme ve değerlendirme aşamasının ikinci kısmı olan uygulamalı beceri sınavları girilen teorik sınav sonrasında yapılmaktadır. Bu sertifikaların alınmasında en önemli aşama olan ve kişinin başarılı bir sınav geçirmesi halinde büyük oranda başvurduğu mesleki sertifika türünü almaya hak kazanmaktadır. Beceri sınavları kursiyerlerin mesleklerindeki beceri ve yeteneklerinin değerlendirilerek yeterliliklerine karar verilmesi aşaması da denilebilir. Beceri sınavları mesleki dallardaki belirlenen ölçütlere göre yapılan iş ve işlemlerin sınav esnasında da yapabilirliği kontrol edilmesidir. Belirlenen beceri değerlendirme kriterlerindeki uygulama aşamalarındaki kısımları adayların istenilen düzeyde gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Kursiyerlerin meslek alanına ait dallarındaki bilgi, beceri, uygulamaya yönelik iş ve işlemlerin yapılabilirliğinin, mesleğinde edindiği önceki öğrenmelerinin tanınmasının ölçüldüğü ve belirlenen ölçütler kullanarak uygulamalı ve kamera ile kayıt altına alınan bir ölçme ve değerlendirme etkinliğidir.

Kalfalık ve ustalık beceri sınavlarında en az 50 puan alma şartı bulunmaktadır. Bu sebeple adaylar teorik sınavlarından başarılı olsalar bile beceri sınavlarında 50 geçer puan alamadıklarında başarısız olarak sayılmaktadırlar. Kalfalık ve ustalık sertifika programlarındaki beceri sınavları; Önceki Öğrenmelerin Tanınması, Denklik ve Ölçme Değerlendirme İşlemleri ile İlgili Usul ve Esaslara İlişkin Yönerge kapsamında belirlenen Mesleki Eğitim Merkezi programları Kalfalık ve Ustalık Sınavları Uygulama Esaslarına uygun olarak yapılmaktadır. MTEGM tarafından, sertifika programlarındaki beceri sınavlarının uygulanmasında adayların kayıtlı olduğu okul/kurum müdürlüklerinin, beceri sınavlarının yapılacağı okul, kurum ve işletmelerin, beceri sınavlarında görev yapan değerlendiricilerin ve diğer görevlilerin beceri sınavlarındaki görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Ayrıca beceri sınavına katılacak adayların uymaları gereken kurallar da belirtilmiştir (MTEGM, 2023d).

2.6. Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Meslek Alanı

Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanı içerisinde barındırdığı meslek dallarında yeterlilikleri kazandırmaya yönelik eğitim ve öğretim verilen alandır. Alan içerisindeki meslek dallarında turizm sektörünün işgücü ihtiyaçları, bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda gerekli olan mesleki yeterlilikleri kazanmış nitelikli meslek elemanları yetiştirmek ve istihdam edilmelerini sağlamaktır. KSH meslek alanı içerisinde meslek dalları olarak eğitim-öğretim faaliyetleri önbüro dalı, kat hizmetleri dalı, operasyon dalı ve rezervasyon dalı olmak üzere dört farklı dal üzerinden yapılmaktadır. Bu meslek alanında Mesleki Eğitim Merkezlerinde uygulanan sertifika programlarında belirlenen dört alana ek olarak Halı Temizleme ve Bakım ve Kuru Temizleme dalları da eklenmiştir. İlgili meslek alanı kalfalık/ustalık sertifika programlarında meslek alan/dallarda değişikliğe gidilerek, 32. Milli Eğitim Kurulu'nda belirtildiği gibi Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanı 71-76 sıralarındaki toplam 6 meslek dalını içerisinde barındırmaktadır (MTEGM, 2023e).

3. YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi belirlenen katılımcı grup ve çalışmanın amaçlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Yöntem kısmında çalışmada oluşturulan model, araştırma için belirlenen evren ve örneklemin seçilmesi, verilerin toplanması için kullanılan araçlar, görüşme verilerinin toplanma süreci, toplanan verilerin analiz süreci, araştırmada güvenilirlik ve geçerlilik konusu son olarak da etik kurallara uygunluk olarak gösterilmiştir.

3.1. Araştırmada Oluşturulan Model

Araştırmada nitel yöntem uygulanmıştır. Nitel araştırma, değişken olay ve olguları bütüncül bir yapıda tutan ve araştırılan olaylara, kişilerin ifadelerini de ele alarak tekrardan yorumlamaya imkân sağlayan bir araştırma türüdür (Karataş, 2015). Nitel çalışmalar hayatın içinde karşılaşılan durumları veya problemleri

istatistiksel sonuçlar kullanılarak değil, yoruma dayalı anlatımın tercih edilmesidir (Sönmez ve İlgün, 2018). Araştırmanın amacı beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik sınavlarda görev yapan Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek öğretmenlerinin görüşlerine başvurulması olduğundan araştırmanın amaçlarına uygun olarak görüşme tekniği uygulanmıştır. Görüşme formundaki soruların genel yapısının oluşturulmasında araştırmacının konu ile ilgili ‘Konaklama ve Seyahat Hizmetleri’ alanında yapılan uygulamalı beceri sınavlarında görevli (değerlendirici) olarak yaptığı görevlerdeki yaşadıkları olaylar etkili olmuştur. İlgili meslek alanı içerisindeki dallarda yapılan beceri sınavlarının incelenmesi süreci diğer meslek alanlarında yapılan beceri sınavlarını da incelemesi ile desteklenmiştir.

3.2. Araştırmada Belirlenen Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini oluşturmak için öncelikle Kastamonu il bazındaki Konaklama ve Seyahat Hizmetleri öğretmenleri tespit edilmiştir. Kastamonu il bazındaki tüm KSH meslek öğretmenlerinin sayıları ve görev yaptığı kurumları belirlenerek bu kişilerle iletişime geçilmiştir. Araştırma evrenini ildeki toplam 7 meslek öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma Kastamonu il genelinde olduğundan tam sayıma ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak çalışmaya katılmayı onaylayan beceri sınavlarında görev alan 5 öğretmen katılım sağlamıştır. Araştırma evreninde bulunan fakat katılım sağlayamayan meslek öğretmenleri ise ilde beceri sınavlarında görev yapmadıkları için katılamamışlardır. Araştırma konusuna özel olarak belirlenmiş evrenden seçilen grubun temsil edilmesi bakımından örneklem oluşturulmuştur.

3.3. Verilerin Toplamasında Kullanılan Araçlar

Araştırmada verilerinin toplama işleminde katılımcılarla yapılan görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemin en önemli avantajı araştırılan konu hakkında katılımcı grubun çerçevesinden görüş, kendi çalışma alanlarında veya ortamdaki süreç içerisinde durumları açıklamaya yol göstermesidir (Yıldırım, 1999). Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme tekniği çalışma grubunun konu hakkında bilgilerini ve deneyimlerini açık bir şekilde yansıtılmasında etkili olan bir yöntemdir (Ersoy, 2019:46). Verilerinin toplanmasında katılımcı grup olan öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Hazırlanan görüşme formu ilgili meslek alanındaki beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik sınavlarda görev alan KSH meslek öğretmenlerine ilk kısımda demografik bilgileri ikinci kısımda ise araştırma sorularına yer verilmiştir. Öğretmenlere beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik 3 sorudan oluşturulan görüşme formu tasarlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan görüşme tekniği nitel veri toplama türlerinden en etkili olarak bilinmektedir. (Marshall ve Rossman, 1995). Araştırma verilerinin toplanması belirlenen takvime uygun 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde gerçekleştirilmiştir. KSH öğretmenleri için hazırlanan görüşme formundaki verilerin toplanması için Kastamonu il bazındaki kaç tane öğretmenin bulunduğunu Kastamonu İl Milli Eğitim Müdürlüğünden talep etmiştir. Araştırmacı bütün öğretmenler ile iletişime geçerek beceri sınavına katılan meslek öğretmenlerinin sayılarına ulaşmıştır. İlde görev yapan 7 meslek öğretmenleri ile iletişime geçilmiş ancak sertifika programlarında değerlendirici olarak görev yapmış 5 öğretmen ile çalıştıkları kurumlarına giderek yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada öğretmenlerin görüşme formu aracılığıyla sağlanan veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Nitel veri analizini tercih eden araştırmacı, araştırma konusuna özgü sahadan elde ettiği verileri kullanarak bu verilerin içerisindeki gizli kalmış bilgileri açığa çıkarmaya çalışmaktadır. Betimsel analizde aynı soru hakkında farklı katılımcıların değişik görüş ve fikirleri değiştirilmeden cevaplarından çıkan sonuçlar analiz kısmında özel olarak alıntılar şeklinde gösterilmektedir (Altunışık, vd. 2010). Betimsel analizlerde teknikler farklı aşamalar yoluyla yapılmaktadır: Analiz çerçeve oluşturma, belirlenen tekniklerden sağlanan veriler kayıtlanması, bulguların açıklanıp ve yorumlanmasıdır (Karataş, 2017). Görüşme formundaki cevaplar toplanmış, sağlanan bilgiler katılımcı numarasına göre araştırma bulgularında gösterilmiştir. Son olarak sağlanan görüşler yorumlanmış, katılımcı öğretmenlerin cevaplarından bazıları doğrudan alıntı şeklinde tabloların alt kısmında gösterilmiştir.

3.6. Etik Kurallara Uygunluk

Araştırmada elde edilen veriler birinci yazarın yüksek lisans tezi için katılımcı gruplardan olan öğretmenlere özel olarak açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formundan sağlanan bulguların kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Görüşme formu hazırlandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla araştırma evreni olarak belirlenen tek il olan Kastamonu için ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli

izinler alınmıştır. Bu çalışma 3 jüri üyesi hocanın onayından geçerek YÖK Ulusal Tez Merkezinde yayınlanmış 807603 numaralı yüksek lisans tez çalışmasından üretildiğinden tez çalışması için alınan etik kurul kararı bulunmaktadır.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmanın bu kısmında belirlenen çalışma grubu olan Kastamonu il bazında beceri sınavlarında görev yapan ilgili meslek öğretmenlerinin demografik bilgileri ve görüşme formlarındaki görüşleri sunulmuştur. Araştırmanın amaçlarına göre ortaya çıkan bulgular betimsel analiz yöntemi aşamalarına göre gösterilmiştir. Görüşme sorularından yola çıkarak tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Yapılan görüşmelerde verilen farklı, ortak veya birbirine yakın olan yanıtlara göre belirlenen tema ve alt temalara uygun olarak kod verme işlemi yapılmıştır. Oluşturulan tema ve kodlar tablolar halinde gösterilmiştir. Ortaya çıkan kodlara ilişkin yanıt veren katılımcıların frekansları kodların karşısına yazılarak tabloda sunulmuştur.

4.1. Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Öğretmenlere hazırlanan görüşme formundaki ilk bölümde öğretmenlerin demografik bilgiler ile birlikte görev yerleri ve görev sürelerine yer verilerek Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin demografik ve diğer bilgilerine ilişkin bulgular

Katılımcı no	Cinsiyet	Yaş	Eğitim durumu	Görev yeri Kastamonu	Görev yılı
ÖĞ1	Erkek	50	Lisans	Merkez	26
ÖĞ2	Erkek	47	Lisans	Merkez	24
ÖĞ3	Kadın	42	Lisans	Merkez	11
ÖĞ4	Kadın	33	Lisans	Merkez	12
ÖĞ5	Erkek	30	Lisans	Merkez	3

Araştırmaya katılan öğretmenlerinin bilgilerine bakıldığında cinsiyetlerinden 3’ünün erkek, 2’sinde kadın olduğu, yaş durumuna bakıldığında 30-40 yaş aralığında 2 kişinin, 40-50 yaş aralığında ise 3 kişinin olduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin hepsinin lisans mezunu olduğu ve Kastamonu il merkezindeki okullarda görev yaptıkları, öğretmenlerin 2’sinin 20 yılın üzerinde, 2’sinde 10 yıl ve üzerinde, 1 öğretmenin ise 3 yıllık görev sürelerinin olduğu ortaya çıkan bulgulara görülmektedir.

4.2. Beceri Sınavlarının Geliştirilmesine Yönelik Önerilerine İlişkin Bulgular

Kastamonu’da görev yapan öğretmenlerin meslek alanlarındaki dallarda yapılan kalfalık/ustalık beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik önerilerine başvurulmuştur. Bu bağlamda katılımcılara 3 sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşmelerden ortaya çıkan bulgulara göre araştırma amacına uygun olarak oluşturulan temaya ait öğretmenlerin görüşme sorularından oluşturulan 3 adet alt tema belirlenmiştir. Oluşturulan ilk alt temaya ilişkin öğretmenlerin ortak veya farklı görüşlerine göre 2 farklı kod saptanmıştır. Belirlenen ikinci alt temaya ait yine 2 farklı kod ortaya çıkmış, son olarak oluşturulan alt temaya ilişkin ortak ve değişik görüşlere göre 3 farklı kodun olduğu bulgulara tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlara ilişkin görüşleri kodların karşısına katılımcı öğretmenlerin özel olarak belirlenmiş adlandırılmış hali ile Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin mesleki dallarındaki kalfalık/ustalık beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik önerileri

Tema	Alt temalar	Kodlar	Katılımcılar	f	
KSHA kalfalık/ustalık beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik öneriler	Beceri değerlendirme kriterlerine yönelik	Kriter sayısının azaltılması	ÖĞ1, ÖĞ3, ÖĞ4 ÖĞ5	4	
		Kriterlerin güncellenmesi	ÖĞ1, ÖĞ2, ÖĞ5	3	
	Ölçme ve değerlendirme alanlarına yönelik	Beceri sınav alanlarının seçimi	ÖĞ1, ÖĞ2	2	
		Beceri sınav alanlarının fiziki yeterliliği	ÖĞ1, ÖĞ2, ÖĞ3 ÖĞ4, ÖĞ5	5	
	Beceri sınavları sürecine yönelik	Kursiyer adaylara	ÖĞ1, ÖĞ3, ÖĞ4	3	
		Sınav görevlilerine	ÖĞ1, ÖĞ2	2	
		Mesleki eğitim merkezlerine	ÖĞ1, ÖĞ2, ÖĞ5	3	
				Toplam	22

Araştırmanın bu bölümündeki bulgularında Kastamonu il bazında görev yapan ve kalfalık/ustalık beceri sınavlarında görev yapmış KSH öğretmenlerinin meslek dallarındaki beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik önerilerinin tespiti amaçlanmıştır. Tablo 2. incelendiğinde Katılımcı öğretmenlerin ilk sorusundan oluşturulan ‘Beceri Değerlendirme Kriterlerine Yönelik’ alt temasına ilişkin ilgili KSH meslek dallarında uygulanan beceri sınavı değerlendirme kriterlerinin sayısının azaltılması gerektiğini belirten 4 öğretmenin olduğu ortak veya benzer görüşlerinden ortaya çıkmıştır. Konuyla alakalı diğer kod olan kriterlerin

güncellenmesi gerektiğini belirten 3 öğretmenin birbirine yakın verdikleri görüşlerinden ortaya çıkan bulgularda saptanmıştır. Öğretmenler ile yapılan görüşmelerden ortaya çıkan bulgulara göre oluşan her iki koda ilişkin dikkat çeken öneriler alıntılar şeklinde aşağıda sunulmuştur.

“Mesleki dallarımızdaki kriterler çok fazla özellikle ölçme ve değerlendirme yerinde bulunmayan donanımlara yönelik kriterler bulunmakta bu durum sınavları olumsuz etkilemekte tabi benim sınavlarda görevli olduğum mesleki dallardaki uygulama aşamaları için geçerli özellikle kat hizmetlerinde 40 dan fazla kriter var bence bu kriterlerin sayısı 15-20 civarı olması uygun olacağı düşüncesindeyim” (ÖĞ3)

“Kalfalık ve ustalık olarak Kat Hizmetleri ve Önbüro dallarında değerlendirici olarak görev yaptım diğer mesleki dalları bilmiyorum ama bu dallardaki beceri değerlendirme kriterleri çok fazla bu kriterler belirli konu başlıkları altında toplanarak sayısı azaltılabilir ve puanlama sistemi yeniden düzenlenebilir” (ÖĞ5)

“Meslek alanımızdaki dallara ait beceri değerlendirme kriterleri çok geniş kapsamda ele alınmış zamana açısından, ortam bulunmasında veya araç-gereç temininde istedik sonuçlara ulaşmada yetersizlikler görülebilmektedir. Değerlendirme kriterlerinin adaylar tarafından yapılması mümkün olmayan durumları içermekte olduğunu sınavlarda çokça karşılaştık bu sebeple benim önerim bu kriterlerin seçmeli olarak sunulmasıyla yeniden düzenlenmesidir” (ÖĞ1)

“Beceri sınavlarında kat hizmetleri ve önbüro dallarında görev yaptım son olarak incelediğim kriterlerin kesinlikle yenilenmesi gerekmekte tabi farklı mesleki dallarımızda var onları da incelemek lazım bir de adaya göre uygulama aşamaları farklılaşmakta ancak 2021 yılında revizyon yapıldığı gördüm ancak bizim yoğun olarak sınav yaptığımız dallarda değişiklik olarak fazla bir şey yapılmamış” (ÖĞ2)

Katılımcı öğretmenlerinin görüşme formundaki ikinci sorudan oluşturulan ‘Ölçme ve Değerlendirme Alanlarına Yönelik’ alt temasına ilişkin meslek alanına ait dallarda Kastamonu’daki beceri sınavlarının yapılacağı yerlerin seçimine dikkat çeken 2 öğretmenin olduğu görülmüştür. Yine il bazındaki beceri sınav alanlarının fiziki yeterliliği ve buna bağlı sınav için gerekli teçhizat, donanım ve araç-gereçlerin eksikliği hakkında tüm öğretmenlerin ortak veya benzer önerilerinin olduğu araştırma bulgularında saptanmıştır. İldeki öğretmenler ile yapılan görüşmelerden ortaya çıkan kodlara ait dikkat çeken öneriler aşağıda belirtilmiştir.

“Beceri sınavlarının uygulamasında sınav yapılacak dala ait resmi beceri sınav yeri ortamının sınav zamanlarında her an hazır olmaması, özel işletmelerin ise iş ve işlemlerini aksatması nedeniyle istememesi vb. durumlar oluşmaktadır. Beceri sınav alanlarının seçilmesinde mesleki dala ait sabit yerler seçilerek kamu kurumu olan okul atölyeleri veya diğer alanların tercihen seçilmesi önemli tabi bu alanlarında gerekli donanımlara sahip olması beceri sınavlarının planlanması ve uygulanmada kolaylık oluşturacaktır” (ÖĞ1)

“Kastamonu ili için bu konuda çok sıkıntı yaşamaktayız il merkezinde alanımıza ait uygun atölyelerin bulunmaması diğer kurumlarında bu sınavlar için kullanımda başka problemler olmakta dolayısıyla mesleki dallarımızdaki beceri sınav alanlarında donanım ve ekipman yetersizlikleri sınavları olumsuz etkiliyor. Bölümüz olan okullarımızda yeni atölyelerin oluşturulmasıyla bu probleminde ortadan kalkacağını düşünüyorum” (ÖĞ4)

“KSH alanı il merkezinde 2 okulumuzda bulunmakta benim okulumda olsun diğer kurumda olsun beceri sınavlarının uygulanmasında fiziki yeterlilik bulunmamakta ildeki Mesem’ de zaten böyle bir sınav alanı yok ama sınavlar bir şekilde yapılmaya çalışıyor. Benim bu konudaki düşüncem il merkezimizde alana ait bir uygulama otelinin eksikliğini yaşıyoruz böyle bir tesis olursa meslek alanımızda olsun diğer yakın mesleklerde olsun bu sınavlar rahatlıkla bu yerlerde yapılabilir” (ÖĞ5)

“Alanımızdaki kalfalık ve ustalık beceri sınavlarını önceden merkezdeki öğretmenevinde yapıyorduk ancak orası da sonuçta işletme her zaman uygunluk olmayabiliyor. İlimizde sadece 2 dalda sınavlarda buldum şuanda kat hizmetlerini bir okulumuzda önbüro dalını ise başka bir alanda yapıyor bu sınavlar alanların da uygun olmadığını belirtiyoruz zaten sınav alanların seçimine dikkat edilmesi gerekiyor ancak mesleki dallarımıza ait gerekli araç-gereç ve malzemelerin bulunduğu bir sınav alanı da ilimizde yok sanırım..” (ÖĞ2)

Kastamonu’da görev yapan katılımcı öğretmenlerin görüşmelerindeki son sorusu üzerinden belirlenen ‘Beceri Sınavı Sürecine Yönelik’ alt temasında kalfalık/ustalık beceri sınavına katılan adaylara yönelik öneriler sunan 3 öğretmenin olduğu, beceri sınavlarında görevli olan değerlendiricilere yönelik öneriler sunan 2 öğretmenin olduğu görülmektedir. Son olarak alt temaya ait görüşlerden ortaya çıkan kod olan mesleki eğitim merkezlerine yönelik önerilerini belirten 3 öğretmenin olduğu araştırma bulgularında ortaya çıkmıştır. Görüşmeleri sonucunda oluşan kodlara ilişkin dikkat çeken önerileri doğrudan alıntı şeklinde aşağıda belirtilmiştir.

“Kalfalık veya ustalık beceri sınavına katılacak kursiyerlerin kesinlikle sınav olacakları yerleri önceden görmeleri gerekmektedir. Özellikle sınav yapılacak alanın fiziki yapısı, sınav için gerekli araç-gereç ve malzeme durumuna dikkat etmek gerekir. Adaylar sınav alanı hakkında bilgi sahibi olursa eksikliklere göre belirlenen sarf malzemelerini getirebilirler. Beceri sınavlarında adayların görevli değerlendiriciler ile iletişim kurarak sınav alanı hakkında bilgi edinmeleri veya sınav alanlarını önceden görmeleri onlar için avantajlı olur. Sınav yerine en az 1 2 saat önceden gelmeleri de gerekiyor tabii..”(ÖĞ3)

“Beceri sınavlarında görev alan öğretmenlerinde bu sınavlarda belirlenen kurallara dikkat etmeleri gerekmektedir. Özellikle değerlendiriciler sınav alanının hazır hale getirilmesinde ilgili okul veya kurumlarla iletişim kurmaları ilgili MESEM ile de sınav evrakları ve sınavın uygulanması konusunda bilgi almaları önemlidir. İlimizde alanda çok yoğun olarak bu sınavlar yapılmadığından bizlerde haliyle sınavlar hakkında sürekli değişen mevzuat ve uygulamaları takip edemiyoruz” (ÖĞ2)

“Mesem’ler beceri sınav dönemlerinden önce hem adaylara hem de değerlendiricilere yani bizlere meslek alanlarına göre ayrı ayrı seçilen ölçme ve değerlendirme alanları, beceri sınav kriterleri ve sınav süreci ve uygulanması hakkında bilgiler vermesi bu sınavların kalitesine olumlu katkı sağlayacaktır. Diğer illerde belki bu durumlar yapıyordur bilmiyorum ama bizlerden önce en azından adaylar nasıl bir sınav olacaklarını bilmeleri ve ona göre kendilerini hazırlamış olurlar” (ÖĞ1)

“Beceri sınavlarında görevlerimde neredeyse her yıl bazı değişiklikler yapıldığını fark ediyorum çok fazla sınav yapmıyoruz belki ama sınavda kullanılan evraklar, sınavın uygulanması, sınav alanlarının değişmesi gibi birçok durum değişiyor ve biz bu durumları Mesem’e gidince öğrenmiş oluyoruz. Bence Mesem bu sınavlar hakkında bizler ile yıl içerisinde bilgilendirme toplantıları yapmalarının güzel olacağını düşünüyorum” (ÖĞ5)

4.3. Öğretmenlerin Önerilerine Ait Bulguların Tartışılması

Çalışmanın bu bölümünde katılımcı öğretmenler ile yapılan görüşmelerde belirlenen tema ve alt temalara ilişkin yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan kodlara ait bulguların tartışılması sunulmuştur. İlgili meslek alanındaki beceri sınavlarının geliştirilmesine yönelik önerilerden oluşan temaya ait üç alt tema şeklinde bu bölüm oluşturulmuştur. Araştırmada belirlenen alt temalar ve ortaya çıkan kodların tartışma bölümünde sıralı şekilde ele alınmıştır.

Beceri değerlendirme kriterlerine yönelik bulguların tartışılması. Öğretmenlerin görüşlerinden ilk bulgular beceri değerlendirme kriterlerinin sayısının azaltılması önerisi özellikle alanda yoğun olarak yapılan kat hizmetleri ve önbüro meslek dalları için söylendiği görülmektedir. Diğer meslek dallarında il bazında beceri sınavı yapılmadığı araştırma bulgularında ortaya çıkmıştır. Özellikle alanda en fazla beceri sınavı yapılan kat hizmetleri dalında hem kalfalık hem de ustalık değerlendirme kriterlerindeki 1 ve 2 sıradaki uygulama aşamalarındaki kriterlerin azaltılmasının gerektiği belirtilmiştir. Önbüro meslek dalındaki uygulama aşamalarının birleştirilerek azaltılması önerisinde bu meslek dalında çalışanların tüm uygulama aşamalarına hâkim olması gerektiği düşünüldüğünden böyle bir öneri sunulduğu öngörülmektedir. Değerlendirme kriterleri azaltılırken belirli bir konu başlıkları altında azaltılması ve bazı kriterlerin de çıkarılması önerileri de öğretmenler tarafından sunulduğu araştırma bulgularında görülmektedir. Meslek alanındaki değerlendirme kriterlerinin güncellenmesi yönelik ortaya çıkan bulgular ise dallarda uygulanan değerlendirme kriterlerinin yeniden düzenlenmesi ve kursiyerlerin istedikleri uygulama becerilerini ortaya çıkarmaya yönelik olduğu düşünülmektedir. Özellikle dallardaki kriterlerin uzun yıllardır kullanıldığı ve bazı dalların kalfalık ve ustalık değerlendirme kriterlerinin uygulanamaması durumları olduğundan öğretmenlerin bu beceri sınavı değerlendirme kriterlerinin güncellenmesi gerektiği önerisi sundukları düşünülmektedir.

Ölçme ve değerlendirme alanlarına yönelik bulguların tartışılması. KSHA beceri sınavlarının yapıldığı alanlara yönelik öğretmenlerin önerilerinden ortaya çıkan bulgular bu sınavların yapıldığı Kastamonu iline özgü durumları içermektedir. Nitekim ildeki bu durumlar diğer illerin bu sınav alanlarına ait mevcut koşullarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Kastamonu il merkezinde alana ait dallarda yapılan beceri sınavlarında ölçme ve değerlendirme alanlarında sorunlar yaşandığı araştırma bulgularında ortaya çıktığı görülmektedir. Alana ait beceri sınav alanlarının seçimi ve bu alanların fiziki yeterliliği konusunda genel anlamda öğretmenlerin memnun olmadıkları sonucu çıkarılabilir. Nitekim özellikle sınav için gerekli teçhizat, donanım v araç-gereç eksiliği bu sınavlarda sürekli problemler oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırma bulgularında alana ait atölyelerin yenilenmesi ve uygulama oteli gibi çözüm önerilerinin sunulduğu görülmektedir. Öğretmenlerin bu önerileri şüphesiz alandaki beceri sınavlarının kalitesinin artırılmasına yönelik düşünceler içerdiği düşünülmektedir.

Beceri sınavı sürecine yönelik bulguların tartışılması. Beceri sınavları sürecine yönelik öneriler kısmında adaylara, sınav görevlilerine ve mesleki eğitim merkezlerine bazı önerilerin sunulduğu ortaya çıkan bulgularda görülmüştür. Katılımcı öğretmenlerin bu önerileri yine genel olarak beceri sınavlarının daha sorunsuz bir şekilde yapılması yönelik olduğu görülmektedir. Adayların beceri sınavları hakkında bilinçlenmesi ve onların olumsuz durumlarla karşılaşmaması için yapılan önerilerdir. Sınav görevlilerine aslında kendi meslektaşlarına ise yaşadıkları olumsuz durumları yaşamamaları adına öneriler sundukları düşünülmektedir. Yine MESEM'lere yönelik kalfalık/ustalık sertifika programlarında hakkında önerilerin ise özellikle beceri sınavları hakkında bilgilendirme ve diğer işlemlerin uygulanmasına yönelik öneriler olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu kısmında elde edilen sonuçlar kalfalık ve ustalık sertifika programlarında KSHA meslek dallarında yapılan beceri sınavları hakkında ilgili meslek öğretmenlerinin önerilerinden ortaya çıkan sonuçlar ve konu ile ilgili öneriler kısmı sunulmuştur.

- Alana ait kat hizmetleri ve önbüro dallarında kalfalık/ustalık beceri sınavlarında kullanılan değerlendirme kriterlerinin uygulama alanlarındaki kriterlerin azaltılması gerekmektedir.
- KSHA dallarındaki kalfalık/ustalık beceri sınavlarında uygulanan değerlendirme kriterlerinin gerekli düzenlemeler yapılarak güncellenmesi gerekmektedir.
- İlgili meslek alanı/dalı uygulanan beceri sınav değerlendirme kriterlerinin seçmeli olarak sunulması uygulama yapılma imkanı olmayan kriterlerin puansız olarak geçilmesi sınavın daha uygulanabilir olması açısından etki edecektir.
- Beceri sınavlarının yapıldığı ölçme ve değerlendirme yerlerinin seçiminde meslek alan/dallarına uygun olan gerekli fiziki şartları sağlayan uygulama alanlarının tercih edilmesi sınavların düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlayacaktır.
- Kastamonu il bazındaki beceri sınav alanlarının seçiminde il sınav komisyonları ile ilgili Mesem kurumları, alan öğretmenleri ve diğer okul/kurum idarelerini ile iletişim halinde olunması ve tüm paydaşlar ile kararlar alınması sınavı olumlu katkı sağlayacaktır.
- Kastamonu il merkezinde Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek dallarında uygulanan kalfalık/ustalık beceri sınavları için uygun ölçme ve değerlendirme yerlerinin olmaması sınavların istendik şekilde uygulanmasını olumsuz etkilemektedir.
- Kastamonu il merkezinde Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanı bulunan okullarda donanım, ekipman ve araç-gereç bakımında uygun atölye vb. alanların bulunmaması alandaki kalfalık/ustalık beceri sınavlarının istendik şekilde yapılamamasına bununla birlikte farklı sorunlara yol açmaktadır.
- Kalfalık/ustalık beceri sınavına katılacak kursiyerlerin sınavın uygulaması, işleyişi gibi konularda kayıtlı oldukları MESEM veya görevli değerlendiriciler ile sınav öncesinde iletişime geçmesi gerekmektedir. Sınav anında yaşanabilecek olumsuz durumları önlemek için sınav başlama saatinden önce ölçme ve değerlendirme yerinde bulunması önemlidir.
- Beceri sınavlarında geçme notu olan 50 puan barajının yükseltilmesi doğrultusunda adayların bu sınavları önemsemesi açısından geçme notunun 60 puana çıkarılabilir.
- KSHA ait mesleki dalların tekrar incelenerek mesleki yeterlilik kapsamında dalların yeniden planlanması ve düzenlenmesi gerekli görülmektedir. Özellikle alana ait kat hizmetleri meslek dalının

uygulama alanlarının yeniden planlanarak 3 farklı meslek dalına ayrılmasının daha uygun olacağı görülmektedir.

Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek alanı dallarında yapılan kalfalık ve ustalık sertifika programlarındaki ölçme ve değerlendirme faaliyeti olan beceri sınavlarının araştırıldığı bu çalışmada ortaya çıkan bulgular sonucunda beceri sınavlarının uygulanması ve ilgili meslek alan/dalındaki bu sınavlar hakkında öneriler sunulmuştur. Aşağıda verilen öneriler özellikle konuyla alakalı çalışma grubundaki alan öğretmenleri ile yapılan görüşmelerdeki sunulan önerilerde dikkate alınarak sunulmuştur.

1. Sertifika programlarında Konaklama ve Seyahat Hizmetleri meslek dallarındaki beceri sınavlarında kullanılan değerlendirme kriterlerinin daha uygulanabilir ve istenilen kalitede ölçme değerlendirme faaliyeti gerçekleştirilebilmesi açısından değerlendirme kriter sayılarının dallara göre planlı bir şekilde azaltılabilir.
2. Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanı içerisindeki Kat Hizmetleri meslek dalı içerisinde kalfalık (Oda Temizliği) ve ustalık (Oda İşlemleri) uygulama aşamalarındaki değerlendirme kriterlerinin güncellenerek bazı kriterlerin de çıkarılarak yeniden düzenlenmesi meslek dalında uygulanan beceri sınavlarının istedik şekilde uygulanmasına katkı sağlayacaktır.
3. Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Kat Hizmetleri meslek dalındaki Genel Alan Temizliği alanında kalfalık hem de ustalık uygulama aşamalarının değerlendirme kriter sayılarının azaltılarak sınavın uygulanabilirliği artırmaya yönelik yeniden düzenleme revizyon işlemi yapılması uygun olacaktır.
4. Mesleki sertifika programlarındaki Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanında Kat Hizmetleri meslek dalının ayrıca incelenmesi bu meslek dalına ait beceri sınavları yeniden düzenlenebilir. Meslek dallarında uygulanan beceri sınavlarının uygulama aşamaları olan Oda Temizliği, Genel Alan ve Çamaşırhane bölümleri meslek alanı içerisinde ayrı birer meslek dalı olarak düzenlenmesi daha uygun olacaktır.
5. Son dönemde mesleki eğitime verilen önem dikkate alındığında ve Mesleki Eğitim Merkezleri artan öğrenci sayısı ve sertifika programlarına başvuran bireylerin hızla artması doğrultusunda bu kurumlarının fiziki yapısının yenilenmesi ve gerekli atölye ve uygulama alanlarının oluşturulması gerekmektedir.
6. Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanı dallarındaki kalfalık, ustalık beceri sınavlarının okul/kurum atölye ve uygulama alanlarında yapılacak ise eğer bu okulların ve kurumların ilgili Milli Eğitim Müdürlüğü kurumu tarafından beceri sınav alan/dal, sınav tarihi ve saati resmi olarak bilgilendirilmesi uygun olacaktır.
7. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından kalfalık, ustalık sertifika programlarındaki uygulanan beceri sınavlarındaki görevlilerden (değerlendiricilerden) ÖSYM örneğinde olduğu gibi elektronik ortam yoluyla beceri sınav değerlendirme raporu istenebilir. Bu bağlamda Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bu raporlar ile doğrudan beceri sınavları ile ilgili yapacağı yenilikler ve değişiklikler konusunda hem genel hem de meslek alan/dallara göre alanındaki uzman öğretmenlerden bilgiler edinme yoluna gitmesi uygun olacaktır.
8. Kalfalık ve ustalık sertifika programlarında uygulanan beceri sınavlarını düzenleyen Mesleki Eğitim Merkezi kurumları bu sınavların yapılacağı ölçme ve değerlendirme yerlerinin seçimine özen göstermeleri sınavların sorunsuz uygulanmasına yardımcı olacaktır.
9. Kalfalık ve ustalık beceri sınavlarının yapılacağı ölçme ve değerlendirme yerlerinin seçiminde okul/kurumlarda uygun sınav alanı bulunmadığı takdirde üniversiteler ile işbirliğine gidilerek uygulama alanları bu sınavlarda kullanılabilir.
10. Mesleki Eğitim Merkezleri bütün meslek alanlarındaki beceri sınavlarının yapılacağı yerlerin belirlenmesi için eğitim-öğretim yılı öncesinde il, ilçedeki meslek alan öğretmenleri ile istişare toplantılarının yapılması uygun olacaktır. Beceri sınavlarında görev alan değerlendiricilerin ilgili meslek alanı/dalı veya sınav uygulamasında yapılan değişiklikleri takip etmesi sınav esnasında yaşanabilecek olumsuz durumları önleyebilir.
11. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bağlı İşyeri Tabanlı Mesleki Eğitim Daire Başkanlığı tarafından kalfalık/ustalık beceri sınavlarının uygulanmasının standart hale getirilmesi amacıyla yine bu sınavların kalitesinin artırılmasına yönelik uzaktan eğitim yoluyla bilgilendirme etkinlikleri veya seminerler düzenlenebilir.
12. Beceri sınavlarında görev olan değerlendiriciler sınavlar hakkında eksiklikleri ve iyileştirilmesi gereken konuları Mesem'ler aracılığıyla Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilgili

birimlere iletilmesi beceri sınavlarının kalitesinin artırılmasında ve sınavların standart hale getirilmesinde olumlu katkılar sağlayabilir. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından kalfalık ve ustalık sertifika programlarına kayıtlı adaylara yönelik hem teorik e-sınav hem de beceri sınavları hakkında bilgilendirici afişler hazırlanabilir. Mesleki Eğitim Merkezi kurumlarına ve e-sınav merkezlerine hazırlanan afişlerin asılması adayların bilgileneşine yönelik faydalı olacaktır.

13. Kalfalık veya ustalık beceri sınavlarına katılacak olan adayların mesleki dallarına göre belirlenen ölçme ve değerlendirme yerlerindeki uygulama alanlarını önceden görmeleri bu bağlamda sınav için gerekli teçhizat ve donanım durumlarını bilmeleri adayların sınavları esnasında olumsuz durumlarla karşılaşmamalarını önleme bakımından yararlı olacaktır.

14. Kalfalık ve ustalık beceri sınavlarına girecek adayların, belirlenen sınav yerlerine açıklanan sınav saatlerinden daha erken vakitte gelmeleri ve değerlendirecilerden sınavın uygulanması ve diğer konular hakkında bilgi almaları fayda sağlayacaktır.

15. Beceri sınavlarında görev olan değerlendiriciler sınavlar hakkında eksiklikleri ve iyileştirilmesi gereken konuları Mesleki Eğitim Merkezleri aracılığıyla Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilgili birimlere iletilmesi beceri sınavlarının kalitesinin artırılmasında ve sınavların standart hale getirilmesinde olumlu katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Alkan, C., Doğan, H., ve Sezgin, S. İ. (2001). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*, Nobel Yayıncılık.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (6. Baskı), Sakarya Kitabevi.
- Amoor, S.S. (2011). The challenges of vocational and technical education programmes in nigerian universities. *Journal of research on computing in education*. 3, 479-495.
- Atay, L. ve Yıldırım, H.M. (2008). *Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin profili ve tercihlerine yönelik bir araştırma*, IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, (s: 394-408).
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2002). *Önlisans ve lisans düzeyindeki turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının buldukları yerlerin analizi ve turizm eğitimi için öneri bir model*, Turizm Eğitimi Konferansı/Workshop 11-13 Aralık (s: 29-42).
- Bezirci S. (1996) *Türkiye'de ve Ege'de turizm endüstrisine yönelik eğitimin analizi: İzmir ili örneği*, [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bozok D.(1992) *Turizm işletmelerinde profesyonel yönetici ve eğitimi sorunları* Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, 7, 40-53.
- Ersoy, A. F. (2019). *Fenomenoloji* (A. Ersoy ve A. Saban Ed.). Eğitimde nitel araştırma desenleri (81-134). Anı Yayıncılık.
- Gümüşoğlu, Ş., Ünal, S. ve Kestane, Ö. (2010). Meslek yüksekokullarında eğitimin kalitesini artırmaya yönelik çabalar ve öğrenci gözüyle öğretim elemanlarının değerlendirilmesi izmir meslek yüksekokulu örneği. *TÜBAV Bilim Dergisi* 3,(2), 201-214
- Hacıoğlu, N. Kaşlı, M. Şahin, S. ve Tetik, N. (2008). *Türkiye'de turizm eğitimi*. Detay Yayıncılık.
- Kahya, Ö. (2015). *Mesleki eğitim merkezi güzellik ve saç bakım hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilere, işletmelerde uygulanan mesleki eğitim (pratik eğitim) çalışmalarının değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi], Okan Üniversitesi.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80
- Karataş, Z. (2017) Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 68-86.
- Kızılırmak, İ. (2012). *Meslek yüksek okulları turizm ve otelcilik programlarının günümüz turizm sektörünün beklentileri doğrultusunda değerlendirilmesi*” https://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/147/kizilirmak.html
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2023). Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü. *(yaygın turizm eğitimi)* <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-13217/yaygin-turizm-egitimi.html>

- Marshall, C. ve Rossman, G. (1995). Recording, managing and analyzing data. *Designing qualitative research*, (2) 109-119.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma, *Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 139-164.
- Ünlüöner, K. (2000). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3),218-238.
- MEB, (2023a). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü.
http://mtegm.meb.gov.tr/kalfalik_ustalik_sinavlari/
http://mtegm.meb.gov.tr/kalfalik_ustalik_sinavlari/alanlar.html
http://mtegm.meb.gov.tr/kalfalik_ustalik_sinavlari/sinav_kriterleri.html
- MEB, (2023b). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü. *Mesleğim hayatım portalı*.
<https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/hakkimizda/mesleki-ve-teknik-egitim-amaci>
- MEB, (2023c). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü. *mesleğim hayatım portalı*.
<https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/egitim/mesleki-egitim>
- MEB, (2023d). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü. *Mesleğim hayatım portalı*.
<https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/hakkimizda/mesleki-teknik-egitim-ocelikleri>
- MEK, (2023). Milli Eğitim Bakanlığı. (*Mesleki Eğitim Kanunu birinci kısım. madde 3 ve altıncı kısım, geçici mad. 1*). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3308.pdf>
- MTEGM, (2023a). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü.
https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/photos/2022/02/23/mesleki-egitim-merkezi_62166c64d0a81.pdf
- MTEGM, (2023b) Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü
<http://meslek.eba.gov.tr/?p=sertifika-programlari>
- MTEGM, (2023c). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü
https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_10/31095744_25151315_Kalfalik_ve_Ustalik_Teorik_e-Sinav_Kilavuzu_2019-2020.pdf
- MTEGM, (2023d). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü
https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/06/22/224915/dosyalar/2020_12/30134640_e-SYnav_ve_beceri_sYnavY_sunumu.pdf
- MTEGM, (2023e). Milli Eğitim Bakanlığı. Mesleki ve Teknik Eğitim Müdürlüğü
<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1897.pdf>
- Sönmez, S. ve İlgün, G. (2018). Nitel araştırma yöntemlerinin sağlık hizmetleri bağlamında incelenmesi. *Balikesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21 (40), 375-399.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 23(112).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Güncellenmiş Baskı) Seçkin Yayıncılık.